

2004:3 OKTOBER

NYT FRA SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTET

SOCIAL FORSKNING

Børn i risikozonen kan opdages tidligt

Små børn anbragt uden for hjemmet

Fra 1800-tals familie til den moderne familie

Forskning og udredning går hånd i hånd på SFI

Nyt fra Socialforskningsinstituttet

Social Forskning udgives af Socialforskningsinstituttet for at orientere om resultaterne af instituttets arbejde.

Redaktion: Ove Karlsson (ansvarshavende)

Lisbeth Pedersen

Ivan Thaulow

Ulla Dyrborg

Henvendelser bedes rettet til Ove Karlsson, email ok@sfi.dk

Abonnement: Social Forskning er gratis og udkommer med fire ordinære numre om året. Abonnement på de ordinære numre kan tegnes på email: library@sfi.dk eller ved henvendelse til instituttet.

Bladet kan frit kopieres.

Elektronisk abonnement kan tegnes på www.sfi.dk

Grafisk design: Hedda Bank mdd

Produktion: KPTO as

Fotos: Forside Jan Djenner/BAM, side 4 Jan Djenner/BAM, side 7 Heidi Maxmilling/BAM, side 9 Henrik Sørensen/BAM, side 11 Henrik Sørensen/BAM, side 13 Mikkel Østergaard/BAM, side 14 Mikkel Østergaard/BAM, side 15 Stig Stasig/BAM.

Oplag: 4.600

ISSN-nr. 0903-7535

Tryk: Phønix Trykkeriet, Århus

SOCIAL
FORSKNINGS
INSTITUTTET

Herluf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Telefon 33 48 08 00
Fax 33 48 08 33
E-mail sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

Indhold

3 I fokus

4 Børn i risikozonen kan opdages tidligt

Langt de fleste børn i Danmark har det godt. Men der er en lille gruppe børn, der har mange problemer at slås med. De har flere konflikter med kammerater end andre børn, de har udviklingsproblemer, ingen fritidsinteresser og har problemer ved skolestart. De kommer typisk fra familier, hvor forældrene har mange problemer selv.

6 Små børn anbragt uden for hjemmet har store problemer

Små børn, der er anbragt uden for hjemmet har det betydeligt sværere end andre børn. De har flere fysiske, psykiske og adfærdsmæssige problemer, og de har en markant sværere skolestart. Derfor har de brug for ekstraordinær hjælp.

8 Velfærd og udvikling for fremtiden

En god socialpolitik tilgodeser den enkeltes frihed og løser samtidig konsekvent myndighedsopgaven ud fra respekten for denne frihed. Det er et af socialministerens budskaber i denne kronik. Hun fremhæver også nødvendigheden af en grundig og korrekt sagsbehandling.

10 Fra 1800-tals familie til den moderne familie

Familien har forandret sig, men det er ikke gået så galt som mange sociologer spåede. Der er stadig intens kontakt mellem familiens tre generationer, og stigningen i kvindernes fødealder ligner en tilbagevenden til 1800-tallets fødealder.

12 Forskning og eksterne opgaver går hånd i hånd

Socialforskningsinstituttet løser hvert år en række opgaver for eksterne kunder, der ønsker en analyse eller en undersøgelse af et bestemt område. Et stort og stærkt forskningsmiljø sikrer at der er en positiv vekselvirkning mellem forskning og udredningsopgaver.

14 Fortællinger om anbragte minoritetsbørn

Kvalitative interviews med etniske minoritetsforældre peger på en række problemer, når etniske børn anbringes uden for hjemmet. Bl.a. har nogle af forældrene vanskeligt ved at tale med deres børn, fordi de vokser op kun med dansk sprog under anbringelsen..

15 Mænd tjener stadig mere end kvinder

Mænd tjener fortsat mærkbart mere end kvinder, og mellem 1997 og 2001 er løngabet generelt set ikke mindsket. Det viser en ny undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet.

16 Nye forskningsprofessorer på SFI

Merete Konnerup

Afdelingsdirektør i Nordisk

Campbell Center

Email: mek@sfi.dk

I fokus

Den aktuelt bedste viden

Hver dag står pædagoger, socialrådgivere, andre embedsmænd og politikere – ja, alle som arbejder med at føre den praktiske social- og velfærds politik ud i livet – overfor at skulle træffe vanskelige valg. Det er valg, der ofte har afgørende indflydelse på menneskers liv og fremtid, og som træffes i et kompliceret samspil med fx andre myndigheder, lovgivning, budgetmæssige rammer osv.

Men hvordan finder man den bedste løsning indenfor de givne rammer? Vi ved, at de valgte løsninger er forskellige fra amt til amt, fra kommune til kommune, fra sagsbehandler til sagsbehandler, fra behandlingssted til behandlingssted. Et bedre beslutningsgrundlag – som fx en mere solid viden om, hvad der virker, og hvad der ikke virker – kunne øge kvaliteten af det tilbud de sociale klienter møder.

Det har været en af de grundlæggende tanker bag de seneste års øget fokus på såkaldt Evidensbaseret Politik og Praksis: ... *en omhyggelig, udtrykkelig og kritisk brug af den aktuelt bedste viden, når der træffes beslutninger om andre menneskers velfærd.*

Det er idealet, som de systematiske forskningsoversigter, der bliver lavet i det internationale Campbell samarbejde, stiler efter ved 1) *udtrykkeligt* at gøre rede for, hvorledes konklusioner drages, ved 2) *omhyggeligt* at samle internationale forskning, og ved 3) *kritisk* at vurdere denne forskning.

Det vil sige, at når den systematiske Campbell oversigt kommer frem til et svar på spørgsmål "Virker denne indsats for disse mennesker?", så vil svaret være baseret på den *aktuelt bedste viden*.

Nordisk Campbell Center har påbegyndt en række systematiske Campbell oversigter:

- Betydningen af læreplaner for svækkelse af den sociale arv
- Kognitiv adfærdsterapi for antisociale unge anbragt på institution
- Kognitiv adfærdsterapi ved fysisk/ seksuel mishandling af børn
- Effekten af slægtsanbringelser
- Beskæftigelseseffekten ved udsigt til aktivering
- Betydningen af skole-hjem samarbejde for børns udvikling
- Effekten af ophør af dagpenge

...og flere er under vejs. Det internationale Campbell samarbejde er en ung organisation, og der er endnu kun få godkendte Campbell oversigter, men mange er på vej (se www.campbellcollaboration.org).

Nordisk Campbell Center har derfor valgt at trække på systematiske forskningsoversigter, der ser på social- og velfærds politiske emner, fra andre organisationer end Campbell. Nordisk Campbell Center ønsker at introducere denne type af oversigter og deres resultater til den nordiske socialpolitiske debat – dels for at få resultaterne spredt men også for at få en kvalificeret debat om, hvorvidt den enkelte oversigts konklusioner har relevans for politik og praksis i Danmark og det øvrige Norden.

For tredje år i træk har Nordisk Campbell Center derfor arrangeret et stort seminar "What Works?", der netop bringer internationale forskere og deres systematiske forskningsoversigter og nordiske eksperter på praksisfeltet sammen til en diskussion af *hvad virker?*

Seminalet bliver afholdt i København d. 11.-12. november. Og programmet dækker over et bredt spekter inden for relevante social- og velfærds politiske emner (se www.nc2.net).

Else Christensen

Seniorforsker og programleder

Mag. art i psykologi

Email: ec@sfi.dk

Børn i risikozonen kan opdages tidligt

Langt de fleste børn i Danmark har det godt. Men der er en lille gruppe børn, der har mange problemer at slås med. De har flere konflikter med kammerater end andre børn, de har udviklingsproblemer, ingen fritidsinteresser og har problemer ved skolestart. De kommer typisk fra familier, hvor forældrene har så mange problemer selv, at de ikke har kræfter til at hjælpe børnene med at løse deres konflikter. En ny undersøgelse fra SFI viser bl.a., at det er muligt tidligt i børnenes liv at se, hvilke børn der er i risikozonen.

Christensen, Else: 7 års børneliv – velfærd, sundhed og trivsel hos børn født i 1995. Socialforskningsinstituttet 04:13. 122 s. ISBN 87-7487-757-7. Kr. 118,00.

De første 5-6 leveår har en væsentlig betydning for børns udvikling og for deres senere mulighed for indlæring. Opvækstvilkår, familie, psykosociale forhold og relationer til jævnaldrende har betydning for den enkeltes udvikling og psykosociale situation. Ikke på den måde, at der er

en sikker forbindelse, fx at bestemte vilkår altid giver bestemte faste resultater. Men derimod sådan, at de første leveår giver nogle rammer, der indeholder chancer (eller muligheder) og risici for den senere udvikling. Selvom barndommensvilkår er kendte,

kan man således ikke forudsige voksenlivet, ligesom man ikke via barndommen kan 'planlægge' voksenlivet. Men man kan meget tidligt få øje på, hvilke børn, der ser ud til at klare sig dårligt, med risiko for at få et lige så belastet liv, som deres forældre.

Børneforløbsundersøgelsen

Socialforskningsinstituttets børneforløbsundersøgelse, hvor oprindeligt 6.000 børn født i 1995 følges, bidrager med viden om børns liv, chancer og risici. Tredje dataindsamling blev afsluttet i 2003 og rapporten: '7 års børneliv' er netop publiceret.

De fleste børn ser ud til at have et godt liv, mens en mindre del har en række vanskeligheder. Undersøgelsens resultater falder derfor i to kategorier: Resultater, der vedrører det store flertal af børn og børnefamilier og resultater, der vedrører et mindretal af børn og familier.

De fleste har det godt

I alt 80 pct. af børnene lever i ressourcestærke familier. Ressourcer måles på forhold som økonomi, tilknytning til arbejdsmarkedet, uddannelse, netværk og omsorg for barnet. På det sidste område fokuseres på depression, alkoholmisbrug,

mange skænderier mellem forældrene og for nogle børns vedkommende det faktum, at de allerede i 7 års alderen har levet i tre eller flere familier. Fem forhold, der på forskellig vis giver nogle rammer for omsorgen for barnet. De ressourcestærke familier

Man kan meget tidligt få øje på, hvilke børn, der ser ud til at klare sig dårligt, med risiko for at få et lige så belastet liv, som deres forældre.

har enten ingen problemer eller kun problemer på ét af de nævnte områder.

Flertallet af de ressourcestærke familier består af biologiske forældre, der har levet sammen siden barnets fødsel, men der er også enlige mødre, enlige fædre og mødre/fædre, der lever sammen med en ny partner, som kan betegnes som ressourcestærke.

Børn i ressourcestærke familier har – efter hvad undersøgelsen kan måle – et godt liv. Når vi ser på forhold som fx udvikling, relationer til andre og skolestart, har det store flertal kun begrænsede problemer, eventuelt kun i en kortere periode. At have det godt er ikke det samme som aldrig at have problemer. Det betyder, at barnet for det meste har det rimeligt godt, at det kan gøre brug af tilbud om venskab og om indlæring, samt især at barnet/familien har ressourcer til at handle/gøre noget ved det, hvis der opstår problemer.

En mindre gruppe har det svært

De resterende 20 pct. af børnene har et vanskeligere udgangspunkt. Næsten to tredjedele (nemlig 13 pct.) kommer fra delvist ressourcetsvage familier, dvs. familier, der er karakteriseret ved at de har problemer inden for to af områderne økonomi, tilknytning til arbejdsmarkedet, uddannelse, netværk og omsorg for barnet. Disse børn har større risiko for at få problemer i forhold til bl.a. kontakt med jævnaldrende, udviklingsmæssige og trivselsmæssige problemer og problemer ved skolestart end børn fra ressourcestærke familier.

Men størst problemer har de ca. 7 pct. af børnene, som lever i familier med ressourcetsvage forældre, dvs. forældre der har problemer på mindst tre af områderne økonomi, tilknytning til arbejdsmarkedet, uddannelse, netværk og omsorg for barnet. På alle undersøgte områder er der en større andel af disse børn, der har vanskeligheder, end der er både for børn med ressourcestærke forældre og for børn med delvist ressourcetsvage forældre. En del af familierne er familier med en enlig mor som forsørger, i de resterende familier er der både en mor og en far. I nogle familier har mor og far levet sammen siden barnets fødsel, i andre familier lever mor sammen med en ny samlever/ægtefælle.

En barndom fuld af problemer

Tendensen er, at flere forskellige vanskeligheder ofte findes hos de samme børn og i de samme familier. Undersøges det, hvordan barndommen former sig for børn fra henholdsvis ressourcestærke og ressourcetsvage familier er forskellene på en

række områder så markante, at man kan tale om en forskellig barndom.

Undersøgelsen ser især på forhold som problemer i kontakt med jævnaldrende, udviklingsmæssige og trivselsmæssige problemer og problemer ved skolestart. På alle områder har børn fra ressourcetsvage familier en større risiko for at have problemer.

Den centrale forskel i dagligdagen for de to grupper børn kan ses som en funktion af forældrenes forskellige ressourcer. Hvis børn fra ressourcestærke familier har det svært eller får problemer uden for familien, har de forældre, der kan træde til og hjælpe barnet med at finde en løsning på problemerne. Det kan godt være vanskeligt, men barnet kan regne med at forældrene vil være der som rimeligt kompetente hjælpere.

Hvis børn fra ressourcetsvage familier har det svært eller får problemer uden for familien, kan forældrene selvfølgelig også forsøge at træde ind, eller de kan blive forsøgt trukket ind af udenfor stående hjælpere. Men i mange tilfælde kniber det med at hjælpe barnet. Forældrene har helt enkelt selv så mange vanskeligheder, at det kan være svært at finde det nødvendige overskud. Det karakteristiske er, at både børn og forældre i disse familier ofte har flere problemer på samme tid, at problemerne varer længe, og at der ikke kun er tale om fælles problemer for familien eller om problemer hos de voksne, som smitter af på børnenes liv. Børnene har også deres egne selvstændige problemer, og undersøgelsen har påvist en større

En af grundene til, at mange børn ikke får en grundlæggende hjælp til at løse deres egne problemer, er formentlig, at man overser de mange mindre børn, der har det svært.

hyppighed af såvel kammeratproblemer som udviklingsproblemer og skolestartsproblemer.

Selvom en hel del familier har kontakt med socialforvaltningen, er der alligevel en risiko for, at de voksne hjælpere i det sociale hjælpeapparat er for dårlige til at træde ind og give børnene den nødvendige hjælp. Måske vælger de i første omgang at se forældrene og at komme med tilbud om hjælp til dem. En af grundene til, at mange børn ikke får en grundlæggende hjælp til at løse deres egne problemer, er formentlig, at man overser de mange mindre børn, der har det svært. Man regner måske med, at de vil vokse fra deres problemer, eller at de, hvis de får lidt mere opdragelse, når de bliver større, vil få det bedre, eller at der på anden måde pludseligt opstår forbedringer. Man er tilsyneladende ikke klar over, at en del – men ikke alle – af de børn, der har mange problemer i 2003, allerede i 1999 var synlige som børn, der havde det svært. Det var bl.a. børn, som oftere end andre børn blev drillet eller slået og børn, som mor fandt svære at opdrage. Nogle af disse børn blev allerede i 1996, hvor de var 6 mdr. gamle, karakteriseret som vanskelige af deres mor.

Det er dog langt fra alle ressourcetsvage familier, der har kontakt med socialforvaltningen. I alt 11 pct. af de ressourcestærke familier, 20 pct. af de delvist ressourcetsvage familier og 39 pct. af de ressourcetsvage familier har haft kontakt med socialforvaltningen på grund af problemer knyttet til barnet.

Tine Egelund

Seniorforsker
Fil.dr.
Email: te@sfi.dk

Små børn anbragt uden for hjemmet har store problemer

Små børn, der er anbragt uden for hjemmet har det betydeligt sværere end andre børn. De har flere fysiske, psykiske og adfærdsmæssige problemer, og de har en markant sværere skolestart. Derfor har de brug for ekstraordinær hjælp.

Egelund, Tine, Hestbæk, Anne-Dorthe & Andersen, Dines: Små børn anbragt uden for hjemmet – En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995. Socialforskningsinstituttet 04:17. 412 s. ISBN 87-7487-761-5. Kr. 298,00

Tidligt anbragte børn udgør en ekstraordinært socialt udsat del af den danske børnebefolkning. Det viser den første rapport fra Forløbsundersøgelsen af anbragte børn, som vedrører alle de børn fra 1995-fødselsårgangen, der aktuelt er eller har været anbragt uden for hjemmet. Børnene var 7-8 år på undersøgelsestidspunktet i 2003.

En dårlig start på livet

De anbragte børn har langt hyppigere end deres jævnaldrende symptomer på psykiske og sociale problemer: Adfærdsvanskeligheder, emotionelle problemer, hyperaktivitet og problemer med kammeratskaber. Over halvdelen af børnene er samlet set så belastede af problemer, at de falder uden for normalområdet.

Anbragte børn har desuden en markant sværere skolestart end andre børn. De starter skole senere end normalt, klarer sig

dårligere i de små klasser, har flere indlæringsmæssige og sociale problemer og skilles hyppigere ud til specialundervisning. Alleerede når børnene er 7-8 år kan man altså se kimen til et dårligt skoleforløb.

Mange anbragte får brudt deres relationer, når de bliver anbragt uden for hjemmet. Særligt svært kan det være at blive skilt fra

sine søskende. En tredjedel af de anbragte børn er anbragt sammen med søskende, som de føler sig knyttet til. Men en lige så stor andel oplever, at søskende, de er knyttet til, er anbragt et andet sted. Andre adskilles fra søskende, der forbliver i hjemmet eller bor hos samværsforælderen.

Mange Etniske minoritetsbørn må yderlige slås med sproglige problemer. En tredjedel af minoritetsbørnene har ikke dansk som modersmål, men der tales dansk med dem på alle anbringelsessteder. Seks ud af ti anbringelsessteder gør ikke noget for, at barnet kan vedligeholde sit modersmål. Det betyder, at kun godt halvdelen af børnene efter socialforvaltningernes oplysninger uden vanskeligheder kan tale med forældrene på deres modersmål, jf. også artiklen andetsteds i bladet.

Problemerne hober sig op hos forældrene

Forældre til børn, der anbringes uden for hjemmet som små eller relativt små, er uforholdsmæssigt dårligt stillet. Deres livsomstændigheder adskiller sig markant fra andre forældre til jævnaldrende børn. Det springer i øjnene, at anbragte børns forældre er karakteriseret af en ophobning af problemer.

Over halvdelen af mødrene havde ikke planlagt graviditeten, og godt en fjerdedel fødte deres første barn i teenageårene. De anbragte børn kommer overvejende fra brudte familier. Kun hvert syvende barns forældre lever sammen, og over halvdelen af børnene lever med en eneforsørger (oftest en enlig mor). Ved skilsmisser mister over halvdelen af børnene kontakten med den af forældrene, der flytter fra hjemmet.

Også når vi ser på forældrenes sociale forhold er forskellen slående. Halvdelen har ikke skoleuddannelse ud over 9. klasse. Cirka hver femte forælder er gået ud af 7. eller 8. klasse, og under en tredjedel af de anbragte børns forældre har en erhvervsuddannelse. Tre ud af fire forældre

Over halvdelen af sagerne er startet under moderens graviditet, eller inden barnet er fyldt 1 år. Og børnene anbringes tidligt: En fjerdedel er blevet anbragt som 0-1-årige og godt en femtedel som 2-3-årige.

Anne-Dorthe Hestbæk

Seniorforsker
Cand.scient.pol.
Email. adh@sfi.dk

er marginaliserede på arbejdsmarkedet, og godt en fjerdedel af disse er førtidspensionister eller arbejdsløse. Og over 40 pct. af de anbragte børn har mindst én forælder, der selv har været anbragt som barn.

Mange har helbredsmæssige problemer. 44 pct. af forældrene har en langvarig sygdom eller et handicap, hyppigst psykiatriske lidelser (13 pct.).

Anbragte børns forældre lider desuden ofte af misbrugsproblemer. 44 pct. har eller har haft et stort forbrug af alkohol, hash, narkotika eller angstdæmpende/beroligende medicin. Anbragte børns forældre har relativt ofte et liv præget af vold og kriminalitet. I 40 pct. af familierne har vold været en medvirkende årsag til, at samlivet blev ophævet; i 10 pct. kriminalitet. Og både misbrug, vold og kriminalitet har direkte medvirket til mange af anbringelserne.

Tidlige indgreb og langvarige anbringelser

Rapporten viser i øvrigt, at kommunerne generelt har en tidlig opmærksomhed på børnene. Over halvdelen af sagerne er startet under moderens graviditet, eller

inden barnet er fyldt 1 år. Og børnene anbringes tidligt: En fjerdedel er blevet anbragt som 0-1-årige og godt en femtedel som 2-3-årige.

De tidlige indgreb er imidlertid ikke ensbetydende med, at forvaltningerne forventer, at anbringelserne bliver kortvarige. Kun 5 pct. af børnene står foran hjemgivelse eller forventes hjemgivet inden for et år. En fjerdedel af børnene forventes at være anbragt flere år, mens hele 2/3 af børnene forventes at forblive anbragt barndommen ud.

De fleste af de anbragte børn har på undersøgelsestidspunktet, hvor de er 7-8 år, en stabil anbringelse. Godt syv ud af ti børn har kun været anbragt en gang. Cirka hvert tiende barn kan karakteriseres som "svingdørsbarn", idet der har været truffet tre eller flere beslutninger om anbringelse. De fleste af børnene anbringes i familiepleje. Men der er overraskende mange (over en tredjedel), der placeres under institutionslignende former til trods for, at de forventes at være anbragt gennem lang tid. Den sandsynligste forklaring på dette er, at mange af børnene har større behandlingsmæssige behov, end almindelige plejefamilier forventes at kunne klare.

Inder der iværksættes en foranstaltning, skal der ifølge loven gennemføres en undersøgelse af barnets og familiens forhold. I en tredjedel af sagerne er der ikke foretaget en sådan undersøgelse. I ni ud af ti sager foreligger der en handleplan. Det kan på baggrund af andre danske undersøgelsesresultater tyde på, at der hyppigere udarbejdes handleplaner end for ca. 10 år siden. De foreliggende handleplaner viderekommunikeres dog ikke i tilstrækkeligt omfang. En tredjedel af anbringelsesstederne har efter eget udsagn ikke modtaget en plan for barnets forløb.

Socialpolitiske perspektiver

De fleste forældre (mødre) til små anbragte børn er ekstremt psykosocialt belastet. Det afslører et behov for at udvikle pro-

grammer og metoder/indsatser, der kan forbedre situationen for unge mødre i højrisikogruppen. Det gælder uanset, om målet er at undgå anbringelse af de helt små børn, at arbejde for hjemgivelse af anbragte børn eller at sætte forældrene i stand til at varetage forældrerollen til et anbragt barn på en god måde.

En lige så vigtig socialpolitisk udfordring er, at kompensere børnene for de udviklingsmæssige barrierer, som følger af deres betydelige helbredsmæssige, psykiske, sociale og skolemæssige problemer. Det er børn med så ekstraordinære behov, at indsatser både i barnets eget hjem og på anbringelsesstedet skal være tilsvarende ekstraordinære. Sandsynligvis vil placering i andre omgivelser end hjemmemiljøet for mange af børnene ikke i sig selv være nok til at forbedre deres udviklingschancer. De vil derudover have behov for særlige indsatser i forbindelse med skolegang, sygdom og psykiske og sociale problemer.

Det er også en udfordring at udvikle nye anbringelsesformer for små børn, der forventes at være anbragt lang tid, således at de både kan vokse op under familielignende forhold og få den behandling de har brug for. Det er yderligere en udfordring at have opmærksomheden rettet mod, om søskende, som er knyttet til hinanden, kan anbringes samme sted, og hvis ikke, hvordan kontakten så kan opretholdes. Endelig er der udfordringer knyttet til arbejdet med etniske minoritetsfamilier, herunder at sikre barnets ret til at bevare sit sprog og sin kultur i henhold til Børnekonventionen.

Om undersøgelsen

Ved første dataindsamling i 2003 indgik knap 600 anbragte børn på 7-8 år. De anbragte børns forældre (primært mødre), er blevet grundigt interviewet og socialforvaltninger og anbringelsessteder har besvaret spørgeskemaer. Børnene vil gennem forløbsundersøgelsen blive fulgt ca. hvert tredje år igennem barndom, ungdom og det tidlige voksne liv.

Eva Kjer Hansen
Socialminister

Kronikken

Velfærd og udvikling for fremtiden

En god socialpolitik tilgodeser den enkeltes frihed og løser samtidig konsekvent myndighedsopgaven ud fra respekten for denne frihed. Det er et af socialministerens budskaber i denne kronik. Hun fremhæver også nødvendigheden af en grundig og korrekt sagsbehandling. På børneområdet skal anbringelsesreformen og kommunalreformen bidrage til en forbedret sagsbehandling. Også forskningen spiller en central rolle for at forbedre indsatsen.

Menneskers liv består af hændelser og begivenheder, der løbende skaber en identitet, en opfattelse af, hvem man er, og hvad man står for. Nogle gange går tingene i hårdknude. Man havner i en blindgyde eller der opstår problemer, man ikke selv kan løse. Det er svært at se, hvordan man skal komme videre.

Det er i disse situationer, at venner og bekendte – og i nogle tilfælde det offentlige – træder til. Når det går rigtigt

Vi skal på længere sigt få opbygget forskningsmiljøer med høj og international anerkendt kompetence på effektmåling på velfærdsområderne.

for sig, består hjælpen ikke i færdige løsninger eller stive krav, men i inspiration og udvikling af handlemuligheder, der gør det muligt for den enkelte "at tage tråden op" og komme videre i sit liv. I bund og grund er det kun den enkelte selv, der

kan vide, hvilken tråd der skal tages op. Det er også den enkelte, der i det lange perspektiv skal holde fast i tråden og aktivt forme sit liv.

Den gode socialpolitik skal fastholde og understøtte den enkeltes muligheder for det grundlæggende – "at holde fast i tråden". Og den skal give plads til mangfoldighed, da vi lever vores liv forskelligt. Socialpolitikken må understøtte friheden for mennesker til at vælge det, der er rigtig for dem, og tage ansvaret for de valg man træffer. Kun på den måde kan vi hjælpe uden at blive formynderiske.

Borgerne skal have valgmuligheder

Vi har i mange år været vant til, at vi selv kunne vælge læge og tandlæge. De fleste er glade for denne frihed, og bruger den aktivt, hvis de fx ikke synes tandlægens

behandling er tilfredsstillende. Med frit valg af leverandører af hjemmehjælp har borgeren fået den samme mulighed – nu kan ældre og handicappede selv vælge den serviceleverandør, der passer bedst til de behov, de har.

For mig er det et vigtigt mål at udvide borgernes valgmuligheder – at give borgerne mest mulig magt over egen tilværelse. Det gælder også når fx handicappede skal vælge ledsager. Derfor fremsætter jeg her til efteråret lovforslag om, at handicappede skal have lov til selv at vælge ledsager, frem for at det er kommunen, der bestemmer.

Det offentlige skal skabe fleksible rammer – og stå ved sit myndighedsansvar

En vigtig del af socialpolitikken handler således om at skabe fleksible rammer, så borgerne kan indrette sig som de finder det bedst. Men der er også en række situationer, hvor socialpolitik handler om at trække grænser. Selvfølgelig skal vi fra det offentlige side gribe ind, når forældre ikke tager sig af deres børn. Selvfølgelig skal vi gøre noget, når en narkoman ødelægger sit helbred og langsom "lægger familien øde".

En god liberal socialpolitik er derfor en socialpolitik, der både tilgodeser den enkeltes frihed og konsekvent løser myndighedsopgaven ud fra respekten for denne frihed.

Sagsbehandlingen skal være i orden

Som myndighed har det offentlige ansvaret for en grundig og korrekt sagsbehandling. Ikke mindst på børneområdet har der været kritik af sagsbehandlingen. Undersøgelser har fx vist, at det kniber med at inddrage børnene godt nok.

Nu sættes ind med to reformer, der på hver sin måde vil ændre sagsbehandlingen på børneområdet: Anbringelsesreformen og kommunalreformen.

Regeringen og alle Folketingets partier undtagen Enhedslisten indgik i foråret forlig om en anbringelsesreform. Reformen indeholder bl.a. andet krav til punkter, som en undersøgelse af barnets forhold skal indeholde, og de samme punkter skal gå igen i barnets handleplan. Med lovforslaget følger en større implementeringsindsats – bl.a. uddannelse af sagsbehandlerne.

Samtidig får vi med kommunalreformen større kommuner – og dermed bedre muligheder for at specialisere indsatsen og at arbejde vidensbaseret. De større kommuner kan drives mere professionelt, og kan derfor lettere gøre brug af højtspecialiseret viden, fx på børneområdet.

Større kommuner – en mulighed for omorganisering og nytænkning

Det er imidlertid ikke kun på børneområdet, at jeg ser kommunalreformen som en spændende mulighed for kommunerne. En mulighed for at tænke nyt. Det er en lejlighed til at "genopfinde" kommunen. Der skal ikke kun være fokus på størrelse, men også på funktion. Både i forhold til borgerne og i kommunens interne organisering.

Med kommunalreformen skal borgeren kun henvende sig ét sted, nemlig i kommunen. Næste skridt bliver så at sikre, at kommunen arbejder helhedsorienteret, så borgeren ikke skal gå fra kontor til kontor i kommunen!

Kommunalreformen giver samtidig mulighed for at arbejde med kommunens interne organisering – fx at arbejde på tværs af sektorer og med modeller, som gør det muligt at inddrage private leverandører mere.

Jeg mener, at et vigtigt første skridt for kommunerne er, at vi får en klar adskillelse mellem kommunens rolle som myndighed og kommunens rolle som leverandør. Øget fokus på den kommunale myndighedsrolle vil være en fordel både for borgerne, for kommunen og for de private virksomheder.

For borgerne giver den øgede fokus på den kommunale myndighedsrolle bedre og mere ensartede afgørelser i den enkelte kommune og samtidig en mere systematisk opfølgning på indsatsen. Det kan vi bl.a. se på ældreområdet.

For kommunen – og skatteborgerne – skaber det gennemsigtighed om, hvad de enkelte kommuner bruger på at drive indsatsen på de forskellige områder. Samtidig giver det et godt grundlag for at tilrettelægge indsatsen, så kommunen får mest muligt for pengene.

Og for de private virksomheder er en klar adskillelse alfa og omega for at sikre den fri og lige konkurrence mellem de forskellige leverandører på et marked, der traditionelt har været kommunalt monopol.

Forskning for at forbedre indsatsen

Reformer som anbringelsesreformen og kommunalreformen skaber forandringer i socialpolitikken eller rammerne for den sociale indsats. Der er tale om forandrin-

ger, som kommer fra Folketinget – og lovgivning er den måde, forandringen formidles til kommunerne og borgerne.

Men også i den daglige indsats skal vi tænke på forandringer – vi skal have fokus på at udvikle den sociale indsats, hvad enten det drejer sig om tilbud til udsatte børn eller tilrettelæggelsen af hjemmeplejen. Som grundlag for denne tilpasning og udvikling er der brug for forsknings- og udviklingsarbejde. Forskning kan være med til at fastlægge relevante kriterier og metoder til dokumentation og vurdering af indsatsen. Vi skal både være bedre til at beskrive behovet for indsats, den konkrete indsats og elementerne i den samt effekten af indsatsen.

Regeringen har afsat 100 mio. kr. til velfærdsforskning. Det skal netop være forskning som konkret og i tæt samspil med praksis går ind og udvikler metoder, som kan løse disse opgaver på en række centrale velfærdsområder. Det er ganske mange penge, og de skal bruges på konkrete forskningsopgaver, men resultatet skal på længere sigt også være, at vi får opbygget forskningsmiljøer med høj og international anerkendt kompetence på effektmåling på velfærdsområderne.

For mig handler socialpolitik først og fremmest om respekten for mangfoldighed og menneskers evne til at bestemme over eget liv. Men det handler også om at udvikle nye måder at gøre tingene på og en mere præcis og forskningsmæssigt dokumenteret viden om virkningerne af den indsats, vi yder.

Mogens Nygaard Christoffersen

Seniorforsker

Mag.scient.soc.

Email: mc@sfi.dk

Fra 1800-tals familie til den moderne familie

Familien har forandret sig, men det er ikke gået så galt som mange sociologer spåede. Der er stadig intens kontakt mellem familiens tre generationer, og stigningen i kvindernes fødealder ligner en tilbagevenden til 1800-tallets fødealder.

Christoffersen, Mogens Nygaard: Familiens udvikling i det 20. århundrede. Socialforskningsinstituttet 04:07. 212 sider. Pris: 198,- inkl. moms. ISBN 87-7487-749-6.

En ny rapport fra SFI belyser familiens udvikling og ændring gennem mere end 100 år. Den søger bl.a. at besvare spørgsmålet om, i hvilket omfang familien er ændret, hvis man sammenligner det før-industrielle samfund med nutidens forhold.

Undersøgelsen viser, at familien har undergået store ændringer, men alligevel ligner moderne familiemønstre på mange måder 1800-tallets. Båndene mellem generationerne eksisterer stadig, og vores valg af partner og tidspunkt at stifte familie på er tilsyneladende styret af de samme overvejelser, som man gjorde sig tidligere. Men samfundet er et andet.

Igennem de seneste hundrede år har mange sociologer spået, at industrialiseringen og moderniseringen af samfundet ville føre til en indskrænkning af intimiteten og kontakten mellem kernefamilien og den øvrige slægt. Forventningen var, at en lang række af de funktioner, der blev varetaget af familie og slægt, ville blive overtaget af det omgivende samfund, og kernefamilien dermed tømt for funktioner og isoleret. Rapporten viser, flere af de hypoteser, man havde om den demografiske udvikling af familieforholdene, ikke kom til at holde stik.

Bedsteforældrene vil bo for sig selv

Sociologerne fik ret så langt, at den udviklede familie med tre generationer under samme tag næsten er forsvundet i Danmark. Kun omkring 3-4 pct. af de over 65-årige bor sammen med deres børn. Den materielle velstandsudvikling gav børnene mulighed for at flytte hjemmefra, og de ældre var sikret et livsgrundlag uden at være afhængige af børnene. En dansk

sociolog, Merete Platz, som gennem en årrække har fulgt udviklingen i Danmark, viser i sine undersøgelser, at de ældre i høj grad selv ønskede denne udvikling, fordi det gav dem et uafhængigt og mere selvstændigt liv. Langt de fleste af de ældre ønsker en tæt kontakt med deres børn (og børnebørn), men foretrækker ikke at bo sammen med dem. De ældre sætter

pris på deres selvstændighed. Efterhånden, som alderen skrider frem, og de ældre får brug for hjælp, vælger de at bruge den offentlige hjemmehjælp frem for at være en byrde for deres børn. Dermed behøver de ikke at stå

Sociologerne havde undervurderet den sammenhængskraft, der findes i familien og slægten i det moderne samfund.

i taknemlighedsgæld til nogen. Betingelserne er altså nogle andre, men generationsfællesskabet er det samme.

Danske undersøgelser viser således, at der er en intensiv kontakt mellem bedsteforældre og deres børn og børnebørn. Bedsteforældrene passer ofte børnebørnene, bl.a. fordi mange af dem bor inden for en overkommelig afstand, og der er generelt en tæt kontakt mellem de tre generationer. En undersøgelse viser, at omkring 40 pct. af de nybagte mødre havde talt med deres egen mor dagligt i løbet af det sidste år. Så man må konstatere, at den moderne kernefamilie ikke er så isoleret, som forskere ellers havde forventet. Sociologerne havde undervurderet den sammenhængskraft, der findes i familien og slægten i det moderne samfund.

Nutidens kvinder får børn sent – ligesom i gamle dage

Det er en myte, at vi i dag etablerer familie senere end nogensinde før. Midt i 1800-

tallet giftede mange sig sent, og kvindernes gennemsnitlige fødealder var omkring 32 år, mens den i dag er omkring 30 år. I det gamle landbrugssamfund var det ofte påkrævet, at der var opsamlet relativt megen kapital, evt. i form af jord eller andre produktionsmidler, for at man kunne gifte sig. Men faktisk kan man se lidt af den samme tendens i dag, hvor de stigende uddannelseskrav til de unge betyder en udsættelse af familiedannelsen. Kvinderne har ligesom mændene ønsket en erhvervsuddannelse og et fast arbejde inden de sætter børn i verden. Gennem den sidste menneskealder har man kunnet se en stigende fødealder, så kvinderne i gennemsnit er omkring 30 år, når de får børn. Vi kan i dag se, at det snarere var den lave fødealder i 1960'erne, der er noget særligt – dengang var den cirka 26 år. Måske har denne udvikling været medvirkende til en større aldersmæssig jævnbyrdighed. I hvert fald kan man konstatere, at den gennemsnitlige aldersforskel mellem parterne er blevet mindre de sidste tre årtier.

Krage søger stadig mager

En af hypoteserne om det moderne samfund var, at man ville få en øget bevægelighed både geografisk og mellem forskellige sociale lag. Imidlertid viser det sig, at mange europæiske samfund stadig opretholder den sociale distance mellem de sociale klasser blandt andet gennem restriktioner for indgåelse af ægteskab. Selvom der eksisterer en formel frihed, så er der ofte nogle effektive sociale barrierer imellem statusgrupperne, der i praksis stiller sig i vejen for ægteskaber på tværs af de sociale skel.

De danske undersøgelser tyder på, at der stadig kan spores en sådan Romeo og Julie-barriere imod familiedannelse på tværs af sociale skel. Man vælger ikke partner tilfældigt, men i nøje overensstemmelse med partnerens sociale og kulturelle opvækst-baggrund. Dette fænomen kan skyldes, at parterne færdes i de samme sociale cirkler. En del af forklaringen er sikkert også, at samme sociale baggrund giver en større sandsynlighed for, at venner og familie vil godkende og understøtte

forholdet, hvis partneren besidder de kvaliteter, som værdsættes i de respektive sociale cirkler.

Flere skilsmisser

Skilsmisser var sjældne i det tidligere landbrugssamfund, men alligevel blev mange ægteskaber afbrudt, og omkring hver fjerde af ægteskaberne blandt kvinder i den fødedygtige alder var 2. gangs ægteskaber. Det skyldtes at dødsfald blandt ægtefællerne i børnefamilier var hyppigere dengang. I det moderne samfund er familieopløsningerne på nogenlunde det samme niveau. Omkring en tredjedel (31 pct.) af de ægteskaber, der blev indgået

i 2002 fandt sted blandt parter, hvor den ene eller begge var tidligere fraskilte.

Udviklingen i skilsmisseantallet efter anden verdenskrig er af nogle forskere blevet beskrevet som en revolution af familiemønsteret. Antagelserne om baggrunden for denne udvikling var, at de moderne familier i mindre grad udgør en fælles produktionsenhed, og at båndene til den øvrige slægt er blevet slækket, således at den ikke kan støtte familien i krisesituationer. Efterkrigstidens arbejdskraft efterspørgsel og kvindernes stigende erhvervsdeltagelse har ifølge nogle teorier ført til en øget byrde på familien på grund af uforenelige roller og forventninger til parterne. Magtbalancen i familien er forrykket, og udviklingen har givet kvinderne flere handlemuligheder til at komme ud af et utilfredsstillende ægteskab.

Imidlertid viser flere danske og udenlandske undersøgelser, at arbejds-

løshed og også kvinders arbejdsløshed er en større trussel imod ægteskabet end kvinders erhvervsbeskæftigelse. Andre undersøgelser har vist, at ufaglærte og især arbejdsløse mænd har en væsentlig højere skilsmisserisiko end overordnede funktionærer. Kvinder har en større tilbøjelighed til at lade sig skille, hvis ægtefælles finansielle støtte er mindsket på grund af fx druk eller arbejdsløshed. Hendes tilfredshed med ægteskabet hænger sammen med hans indkomst og evne til at leve op til forsørgerrollen. Et gennemgående træk i disse undersøgelsesresultater er, at pengeproblemer i familierne har en større sandsynlighed for at med-

føre disharmoni og skilsmisse. Det overraskende ved de danske undersøgelser er, at også kvindens arbejdsløshed i sig selv synes at belaste familieharmonien således, at disse familier efterfølgende har en forøget risiko for at opløses.

Den høje erhvervsdeltagelse blandt kvinder med småbørn giver i Danmark anledning til bekymring om, hvorvidt kravene til småbørnsfamilien kan gå ud over moderens omsorg for barnet. Men danske undersøgelser viser stik imod forventningerne, at moderens tætte erhvervs-mæssige tilknytning gennem en erhvervsuddannelse og et fast arbejde giver en bedre prognose for at fx en længere ammeperiode. Stress hos de større børn (3-årige) er især forbundet med moderens arbejdsløshed, manglende erhvervsuddannelse og moderens egne psykiske problemer, men ikke med hendes erhvervs-mæssige beskæftigelse.

Der er en intensiv kontakt mellem bedsteforældre og deres børn og børnebørn.

Lisbeth Pedersen

Chef for Forskningsgruppen for
Beskæftigelse og erhverv
Email: lp@sfi.dk

Interview

Forskning og eksterne opgaver går hånd i hånd

Socialforskningsinstituttet løser hvert år en række opgaver for eksterne kunder, der ønsker en analyse eller en undersøgelse af et bestemt område. Et stort og stærkt forskningsmiljø sikrer, at der er en positiv vekselvirkning mellem forskning og udredningsopgaver.

Hvad beskæftiger vi os med?

Forskningsgruppen for Beskæftigelse og erhverv:

- Arbejdsudbud.
- Løndannelse og beskæftigelse.
- Erhvervsudvikling og efterspørgsel efter arbejdskraft.
- Effekter af aktivering og dagpenge.
- Flex- og skånejobs.
- Rummelighed.
- Arbejdsformidling.

Forskningsgruppen for Socialpolitik og Velfærd:

- Sociale sikringsordninger, målgrupper og effekter på adfærd og fordeling.
- Ældreomsorg.
- Syge, handicappede og ressourcetsvage.
- Socialt arbejde.
- Effektivitet og kvalitet af velfærdsservice.
- Boligmarkedet.
- Sociale aspekter af helbred

Forskningsgruppen for Børn, integration og ligestilling:

- Børns opvækstvilkår og social arv.
- Børnepasning og indsatsen over for truede børn.
- Familiepolitik.
- Ligestilling.
- Etniske minoriteter i Danmark.
- Effekter af integrationspolitik.
- Sociale aspekter af kriminalitet og kriminalitetsbekæmpelse.
- Uddannelse og integration.

Af Michael Aage Jensen

På Socialforskningsinstituttet (SFI) går forskning og løsning af eksterne opgaver hånd i hånd. I modsætning til universiteter og konsulentfirmaer, der enten forsker eller løser opgaver for kunder, hænger tingene sammen for instituttets forskere. De har en unik mulighed for at bruge deres forskning i løsningen af bestilte opgaver – og bruge resultaterne og erfaringerne fra disse opgaver i den videre forskning.

"Vi bestræber os på at have en stærk forskningsmæssig kompetence på de områder vi laver udredninger inden for. Samtidig er der en spinoff effekt, så udredningerne giver input til den videre forskning", fortæller Ole Gregersen, der er chef for afdelingen for Socialpolitik og Velfærdssydsler.

Han er sammen med Lisbeth Pedersen, der er chef for afdeling for Beskæftigelse og Erhverv, og Ivan Thaulow, der chef for afdelingen for Børn, Integration og Ligestilling, i spidsen for et hold på omkring 60 forskere med forskellig faglig baggrund. Økonomer, sociologer, politologer og andre stiller med den seneste viden inden for instituttets forskningsområder.

Tilsammen er de tre afdelinger i gang med 50-60 rekvirerede udrednings- eller evalueringsopgaver i forskellige størrelse for kunder som ministerier, styrelser og organisationer. Sideløbende arbejder forskerne hvert år på et tilsvarende antal forskningsprojekter. Som resultat heraf publicerede Socialforskningsinstituttets forskere sidste år 28 SFI-rapporter, 126 videnskabelige eller formidlende artikler samt 78 konferencepapirer

Stimulerende forskningsmiljø

Når de tre afdelingsledere skal vurdere instituttets styrker, er det især forskningsmiljøet, de peger på. "SFI er et godt sted at være forsker, det kollegiale samarbejde er meget udbredt, og det giver en god synergi, at have så mange dygtige forskere med forskellig faglig baggrund samlet på et sted," siger Ivan Thaulow.

SFI er Danmarks største socialpolitiske og velfærdspolitiske forskningsmiljø. De tre afdelingsledere er stærkt tilfredse med at arbejde i et veludbygget velfærdsforskningsmiljø, men det er ikke den eneste fordel SFI har.

"Vi har også en god infrastruktur for data. Vi har online adgang på kontorerne til en stor mængde data, både vores egen og andres, og så har vi mange registerforskere i huset – det har skabt et helt enestående miljø blandt registerforskerne," siger Ole Gregersen.

Forløbsundersøgelser

En af de helt unikke undersøgelsesformer er forløbsundersøgelser, hvor forskerne følger en gruppe personer over en årrække. Et godt eksempel er Børneforløbsundersøgelsen, som følger mere end 5000 danske børn født i 1995. Planen er at interviewe børnene, eller her i starten deres forældre, hvert 3.-4. år.

"Indtil nu har vi interviewet forældrene tre gange. Og vi får meget grundige data på den måde", fortæller Ivan Thaulow og henviser til SFI's rapport om 7 års børneliv, som udkom i august. Her kunne seniorforsker Else Christensen blandt andet konstatere, at det var muligt allerede i daginstitutionerne at se tegn på, hvilke børn der på sigt har risiko for at få et dårligt liv.

Ole Gregersen

Chef for Forskningsgruppen for
Socialpolitik og Velfærd
Email: og@sfi.dk

Ivan Thaulow

Chef for Forskningsgruppen for
Børn, integration og ligestilling
Email: it@sfi.dk

"Den store fordel ved denne form for forløbsundersøgelse er, at vi får unik viden om hvilke forhold, der spiller en positiv eller negativ rolle i børns udvikling. En anden fordel er, at man ikke skal ud og lave dyre spørgeskemaundersøgelser hver gang man vil have besvaret et spørgsmål om den gruppe man har undersøgt. Man kan bruge data til meget mere end blot en enkelt undersøgelse. Det er også en stor fordel for kunden og for samfundet."

Det er også planen at knytte registerdata til børneforløbsundersøgelsen, og det vil give forskerne endnu bedre muligheder for at fremlægge anvendelsesorienterede resultater om børns situation og vilkår og om udviklingen heri.

"Kommer der for eksempel en kunde om nogle år og vil vide, om børnenes situation efter strukturreformen er væsentlig anderledes end før, kan vi nemt gå ind og belyse det, når forløbsdataene er blevet opdateret, siger Ivan Thaulow.

Kundekontakt før opgaven

De fleste eksternt rekvirerede opgaver kommer via henvendelser direkte fra kunderne, resten kommer fra udbud, som instituttets afdelinger byder ind på at løse.

"Vi har normalt en dialog med kunderne om opgaven, før vi går i gang. Vi prøver at finde ud af hvad de egentlig efterspørger og om deres spørgsmål i virkeligheden er ubelyste, eller om svaret allerede findes i litteraturen. Nogle gange er der oplysninger, som de forudsætter allerede findes, som i virkeligheden mangler at blive videnskabeligt undersøgt. Det kan også handle om at give rådgivning om undersøgelsens indhold og udformning", siger Lisbeth Pedersen.

Det er både afdelingsledere og de enkelte forskere, der har de uformelle kontakter med kunderne. Hvis en forsker tidligere har løst opgaver for en kunde, kommer kontakten ofte den vej, hvorimod nye undersøgelsesområder og nye kunder som regel går gennem afdelingslederen, som bedre kan sætte de rigtige folk med de rigtige forudsætninger på opgaven.

Godt løste opgaver og tæt kontakt med kunden er vigtigt, men også den enkelte forsker er et stærkt aktiv i forbindelse med at skaffe nye opgaver i hus.

"Vi skal blive endnu bedre til at sælge os selv på den kompetence og synlighed, den enkelte forsker har opbygget. Det handler om ikke bare at sælge os som SFI. Nogle af vores forskere er selvfølgelig allerede meget synlige, både i medierne og i de faglige miljøer, men der er andre, som skal hjælpes frem," siger Ole Gregersen.

Uafhængighed og troværdighed

Familie-, børne- og integrationsområdet er emner, som medierne følger meget tæt, og det mærker man tydeligt på Socialforskningsinstituttet, fortæller Ivan Thaulow.

"Det er generelt positivt for os, at vi har stor bevågenhed i medierne. Det betyder, at vi kommer meget i medierne med vores resultater, og vi er med til at præge den samfundsmæssige debat. Til gengæld har vi også et stort ansvar for at bidrage til debatten på en saglig og afbalanceret måde."

"Vi har pligt til at offentliggøre alle vores resultater. Det er en klar fordel for instituttet, fordi det er med til at sikre vores uafhængighed af de kunder, der bestiller opgaverne hos os. Der kan være kunder, som ville foretrække at få resultaterne i hånden i al fortrolighed, men det kan de altså ikke få hos os. Til gengæld kan de få uvildige og uafhængige rapporter med resultater, som vil ingen kan sige er bestilte," siger Ivan Thaulow, som bliver suppleret af Lisbeth Pedersen:

"Offentliggørelsen er en fordel for samfundet og for forskningen, og det giver en høj troværdig at få udført en undersøgelse, som man ikke kan holde tilbage, selvom resultatet er noget andet end kunden havde ønsket sig. Det sikrer vores uafhængighed som forskningsinstitution, og det er med til at sikre undersøgelsesresultatets kvalitet."

Følgegrupper og kvalitetssikring

Undersøgelser indbefatter ofte samarbejdet med en såkaldt følgegruppe. Det er en gruppe af interessenter på det enkelte område, som kigger forskerne over skulderen på en række møder, og som kommer med forslag og kritik af undersøgelsens udformning.

I afdeling for Beskæftigelse og Erhverv er arbejdsmarkedets parter som regel repræsenteret, og det er Lisbeth Pedersen meget tilfreds med.

"Det betyder selvfølgelig, at mange emner bliver vendt og drejet. Det er en fordel, at eventuelle misforståelse kan afklares gennem følgegruppen. Det er også en fordel for kunden – for eksempel Arbejdsmarkedsstyrelsen – at kende synspunkterne og diskussionsfeltet på forhånd inden udgivelsen."

Et andet led i instituttets kvalitetssikring er, at alle undersøgelser gennemføres af en ekstern videnskabelig kapacitet på området. Også det er med til at sikre, at undersøgelsen lever op til både Socialforskningsinstituttets og kundernes krav.

Sanne Nissen Møller

Cand.scient.anth.
Fratråd forskningsassistent på SFI
Email: sanne.moeller@get2net.dk

Marianne Skytte

Lektor, Aalborg universitet
Fil.dr. i socialt arbejde
Email: skytte@socsci.aau.dk

Fortællinger om anbragte minoritetsbørn

Kvalitative interviews med etniske minoritetsforældre peger på en række problemer, når etniske børn anbringes uden for hjemmet. Bl.a. har nogle af forældrene vanskeligt ved at tale med deres børn, fordi de vokser op kun med dansk sprog under anbringelsen.

Sanne Nissen Møller & Marianne Skytte: Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger. Socialforskningsinstituttet 04:16, 191 sider. Pris kr. 198,00. ISBN 87-7487-760-7.

Når etniske minoritetsbørn anbringes, tages der ikke altid hensyn til deres kulturelle, sproglige og religiøse baggrund. For nogle forældre er det uden betydning, mens det for andre er medvirkende til, at de ikke kan magte anbringelsen.

Det fremgår af 11 kvalitative livshistorieinterview med forældre, hvis barn er eller har været anbragt. I interviewene får vi personlige fortællinger om forældreskab, børns opvækst og samspillet med den sociale børneforsorg i forbindelse med anbringelser. Forældrene er kommet til Danmark fra vidt forskellige dele af verden, nogle som små børn, andre i løbet af opvæksten og atter andre som voksne. Deres sociale og økonomiske vilkår ligner dem, der kendetegner andre forældre til anbragte børn, dvs. at de slås med klassiske sociale problemer i hverdagen, seksuelle overgreb i barndommen, marginalisering på arbejdsmarkedet, alkohol- og stofmisbrug, psykisk sygdom og vold i familien.

Nogle forældre føler sig diskriminerede

De interviewede forældre fortæller om både uforståelige, håndterbare og meningsfulde anbringelser. Men undersøgelsen viser, at sproglig, etnisk, religiøs og kulturel marginalisering er et alvorligt

problem for flere af forældrene – de føler sig diskriminerede. Nogle forældre fortæller således om problemer med at kommunikere med børnene, idet børnene på grund af det manglende hensyn til det enkelte barns modersmål under anbringelsen nu ikke taler andet end dansk. Nogle af forældrene fortæller også om vanskeligheder i forhold til familien, nu hvor børnene fx spiser svinekød, går anderledes klædt og ikke kender familiens normer for god opførsel.

Faktorer som etnicitet, kultur, religion og sprog har vidt forskellig betydning for den enkelte forælders mestring af anbringelsen. I arbejdet med anbringelse af etniske minoritetsbørn er det derfor vigtigt at være opmærksom på, hvilken betydning de enkelte faktorer har for den enkelte forælder. Og ikke fokusere på den enkelte forælders kultur som noget uforanderligt, vedkommende har medbragt fra emigrationslandet. Etniske minoritetsforældre skaber, fortolker og ændrer deres kulturelle og etniske identifikationer i forhold til den sociale sammenhæng, de indgår i – ganske som alle andre forældre. Og dette må indgå i socialarbejderes forståelse og vurdering af den enkelte minoritetsforælders situation, hvis der skal opnås et konstruktivt samarbejde omkring en anbringelse.

Undersøgelsen er knyttet til Socialforskningsinstituttets Forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995. På nuværende tidspunkt er gruppen af anbragte etniske minoritetsbørn så lille, at det endnu ikke har været muligt at gennemføre en særskilt kvantitativ undersøgelse.

Mette Deding

Forsker
 cand.oecon., ph.d.
 E-mail: mcd@sfi.dk.

Mænd tjener stadig mere end kvinder

Mænd tjener fortsat mærkbart mere end kvinder, og mellem 1997 og 2001 er løngabet generelt set ikke mindsket. Det viser en ny undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet.

Deding, Mette & Wong, Kennson: Mænds og kvinders løn – en analyse af løngabet 1997-2001. ISBN 87-7487-753-4. Sider 155. Pris kr. 145,00 inkl. moms.

Uanset hvordan man opgør lønnen, så ligger mændenes løn over kvindernes. Det gælder, hvad enten man ser på det antal timer, der står på ansættelseskontrakten eller det antal timer, den enkelte reelt er på arbejde. Ser vi på det samlede arbejdsmarked lå mændenes løn i 2001 13-19 pct. over kvindernes. Mindst er løngabet, når vi ser på de reelt præsterede arbejdstimer (13 pct.). I 1997 var løngabet 12-17 pct. Ser vi på de enkelte sektorer, var løngabet 14-16 pct. i den private sektor i 2001 (uændret i forhold til 1997), 8-10 pct. i den statslige sektor i 2001 (uændret i forhold til 1997), og 11-17 pct. i den kommunale sektor i 2001 (lidt større end i 1997).

Hvorfor er der forskel på mænds og kvinders løn?

En del af forklaringen på, at mænd og kvinder ikke får samme løn, er, at mænd gennemsnitligt har højere uddannelse og mere erhvervs erfaring end kvinder, og begge dele medfører typisk højere løn.

En anden hovedforklaring på løngabet er mænds og kvinders forskellige arbejdsfunktioner. Fx er der flere mandlige ledere end kvindelige ledere, hvilket naturligvis har en betydning for lønnen.

Endelig er en væsentlig faktor bag lønforskellene på det samlede arbejdsmarked, at mænd og kvinder arbejder i forskellige sektorer. Således er der en overvægt af kvinder i den gennemsnitligt lavtlønnede kommunale sektor, mens der er en større andel af mænd i den private og statslige sektor – hvor lønnen er højere.

Også udbredelsen af deltidsarbejde kan medvirke til at forklare lønforskelle,

idet flere kvinder har deltidsarbejde, som generelt er lavere lønnet. Derudover står kvinder for hovedparten af fraværet fx i forbindelse med børnepasningsorlov eller børns sygdom, hvilket ligeledes har en negativ effekt på lønnen.

Løngabet sværest at forklare i den private sektor

Ovenstående forhold kan forklare lønforskellene i den kommunale sektor og det meste af løngabet i den statslige sektor. Men i den private sektor er der et løngab på ca. 10 pct., som ovenstående ikke kan forklare. Her kan andre faktorer, som ikke er belyst i undersøgelsen, spille ind. Fx kan mænd og kvinder ønske forskellige typer af job (der aflønnes forskelligt). Ligeledes kan uobserverede faktorer som engagement, forhandlingssevne og synlighed på arbejdspladsen have betydning for lønnen.

Om undersøgelsen

Datagrundlaget er registeroplysninger fra Danmarks Statistik for 25-59-årige lønmodtagere på det danske arbejdsmarked for perioden 1997-2001. Løngabet analyseres for det samlede arbejdsmarked og særskilt for den private, den statslige og den kommunale sektor. Derudover indeholder undersøgelsen analyser af lønforskellene for forskellige aldersgrupper, samt en særlig analyse af den private sektor opdelt i hhv. fastlønnede og time-lønnede. Undersøgelsen er finansieret af Beskæftigelsesministeriet.

Postbefordret blad 0900 KHC

Nyt om Navne

Nye forskningsprofessorer på SFI

Olli Kangas er tiltrådt som forskningsprofessor ved Socialforskningsinstituttet den 1. august 2004. Olli Kangas er 50 år og født i Finland. Han blev kandidat i sociologi i 1982, ph.d. i 1987 og doktor i sociologi i 1991. I perioden 1989-1992 var han forsker ved Institutet for Social Forskning ved Stockholms universitet. Siden 1993 har han været professor og præfekt på Socialpolitiska Institutionen ved Åbo Universitet. Han har været gæsteforsker ved Zentrum für Sozialpolitik Universität Bremen, Stockholms Universitet, University of New South Wales i Sydney, Eotvos Lorand University i Budapest and Renmin University i Beijing.

Olli Kangas har i mange år beskæftiget sig med komparativ forskning om velfærdsstatens strukturelle og politiske rødder, socialpolitikens institutionelle struktur og konsekvenser med hensyn til indkomstfordeling, legitimitet og kollektiv handling. Han har udgivet flere bøger om disse emner og desuden publiceret et stort antal artikler i internationale og nordiske tidsskrifter om socialpolitikens bestemmelsesfaktorer og virkninger, partiideologier og menneskers holdninger til komparative forskningsmetoder.

Nabanita Datta Gupta er tiltrådt som forskningsprofessor ved Socialforskningsinstituttet den 1. september 2004. Hun tog sin Ph.D. i økonomi ved Cornell University i 1992. Siden 1995 har hun været lektor ved Handelshøjskolen i Aarhus, Nationaløkonomisk Institut. Hun har derudover haft forskellige stillinger ved Syddansk Universitet, Aarhus Universitet og School of Industrial Management, New Jersey Institute of Technology.

Nabanita Datta Gupta har gennem mange år forsket i forskelle mellem mænds og kvinders lønninger og valg af beskæftigelse. Et andet væsentligt forskningsområde for hende er samspillet mellem pensionsordninger og tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Hun har bidraget til flere antologier og udgivet et stort antal artikler om bl.a. disse emner i internationale tidsskrifter.

Ny rapport

Derfor flytter vi

Deding, Mette & Filges, Trine: Derfor flytter vi – Geografisk mobilitet i den danske arbejdsstyrke. Socialforskningsinstituttets 04:19 ISBN 87-7487-763-1. 64 sider. Pris kr. 50,00 inkl. moms.

Danskerne siger, at de er villige til at flytte for at få et bedre job. Men de, der flytter til en anden kommune, gør det især på grund af familiemæssige behov.

68 pct. af de danskere i den erhvervsaktive alder, der flytter til en anden kommune, skifter også job – eller også gør deres partner det. Men det er kun omkring 20 pct., der angiver et andet job som den væsentligste årsag til flytningen.

Langt de fleste flytter til en anden kommune af grunde, der er knyttet til en naturlig livscyklus: 20-29-årige flytter for at påbegynde en uddannelse, og de skifter i højere grad job, da sandsynligheden for at få tilbudt et bedre arbejde alt andet lige er større i starten af karrieren. Kvinder vælger i øvrigt i højere grad end mænd en uddannelse, som de ikke behøver at flytte til en anden kommune for at få.

Blandt de 30-59-årige er de hyppigste grunde knyttet til en mere 'etableret' livsform. De fleste flytter for at få en bedre bolig eller mere tilfredsstillende forhold i øvrigt. Det kan dreje sig om bedre skoleforhold, kortere afstand til jobbet eller en særlig tilknytning til et lokalområde. 30-59-årige med partner og børn er i øvrigt mindre tilbøjelige til at flytte, end andre.